

גדר מצות ההדלקה במנורת המקדש ובנר חנוכה

השיג: 'הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן, אלא שאם הדליקן כשירות'. ובאור השגתו - פירש הגר"ח שם - שהרי בכל מקום כתיב שאהרן הוא המעלה את הנרות (בפר' תצוה אמור ובהעלתך), וכוונת הגמרא רק שאינה עבודה שהזר פסול בה וחייב עליה, אבל מצוה בכהן דוקא ככתוב. ואמנם כבר הקשו התו"י והריטב"א על הגמרא שם הלא כתיב אהרן ובניו. [ומתירוץ הריטב"א משמע שרק חיוב מיתה בזר ליכא, אבל פסול איכא, וזה דלא כהראב"ד שכתב שבדיעבד כשרה]. ודברי הרמב"ם צריכים באור.

הרי שני חידושי הרמב"ם, נידון הדלקה בחוץ ונידון הדלקה בזר, תמוהים לכאורה. והיה נראה לדון לתרצם חד בחברו, בהקדם שני יסודות נאמנים; -

(ב) האחד, יסוד הגר"ח (בסטנסיל זבחים 'בענין בגדי כהונה') שעשיית כלי המשכן כגון מנורה ושלחן, מלבד שהיא נצרכת להכשר עבודתם, עוד יש בה קיום דין של 'ועשו לי מקדש' מפני שאותם כלים מהוים חלק מצורת הבנין כולו. ובזה ביאר מה שכלל הרמב"ם (בספר המצוות עשה כ ובריש הלכות בית הבחירה) עשיית הכלים במצות 'ועשו לי מקדש', והרמב"ן (בספר המצוות) השיגו הלא עשיית הכלים לחוד ועשיית הבית לחוד - אך שיטת הרמב"ם שבעשיית הכלים נשלמת צורת הבית הלכך אינה מצוה נפרדת [ולפיכך אינה דומה ללבישת בגדי כהונה שמנאה הרמב"ם כמצוה לעצמה]. וכך מתבאר לשון הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה, שפותח במצות עשיית בית לה', ומפרט והולך את חלקי הבית, ומונה את הכלים ואת העמדתם על מקומם - הרי משמע שהכלים הנם חלק מצורת הבית, ועשייתם בכלל עשיית הבית.

ונסת"ע הגר"ח מהתוספתא (מנחות). והובאה בירושלמי שקלים ד,ב) דלר' מאיר השלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת מעכבים את הקרבנות. והטעם שמעכבים - פירש הגר"ח - כי הכלים מהוים חלק מצורת הבית [ואף העמדתם על מקומם בכלל - כן מוכח מדברי רבנו משולם ותלמיד הר' שמואל ב"ר שניאור על הירושלמי שם]. ואפילו לחכמים החולקים וסוברים שאין הכלים מעכבים את הקרבנות, מ"מ אמר הגר"ח דלא פליגי אלא לענין דיעבד אבל לכתחילה מודים שנצרכים לצורת הבנין. אכן מדברי המאירי (בשקלים) מוכח טפי, דהא דלחכמים אין הכלים

(א) בפ"ב דשבת (כב) פליגי רב ושמואל אם מדליקים מנר לנר בחנוכה אם לאו. ומסיק רב הונא בריה דרב יהושע, חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקים מנר לנר [שהמצוה תלויה בהדלקה] ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקים [דעיקר מצוותה תליא בהנחה]. ומסקנת הסוגיא דהדלקה עושה מצוה, דאמר ריב"ל עשית הדולקת כל היום מכבה ומדליקה [ואם איתא דהנחה עושה מצוה - צריך להגביהה ולהניחה לשם מצוה]. ועוד מדקא מברכינן 'להדליק נר של חנוכה' - שמע מינה הדלקה עושה מצוה. וכיון שכן הרי נקטינן דמדליקין מנר לנר. ופרש"י (כב: ד"ה אי הדלקה) כדאשכחן במנורה. והכוונה לדברי רב שהובאו שם לעיל, נר מערכי ממנו היה מדליק שאר הנרות. הרי מפורש יוצא מהסוגיא שבמנורת המקדש הדלקה עושה מצוה ולכך מדליקין בה מנר לנר.

והנה פסק הרמב"ם (ביאת המקדש טז,ו) שהדלקת המנורה כשרה בזר, לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. ותמה המנחת-חינוך (צח) על מה שמשמע מכלל דברי הרמב"ם שכשר להדליק המנורה בחוץ, והלא מבואר בסוגיא שהדלקה עושה מצוה שמפני כן כשר להדליק מנר לנר [והרמב"ם עצמו פסק כן (תמידין ג,יג יד יז) שמדליקים נרות המנורה נר מנר], וא"כ היאך תתכשר הדלקה שלא במקומה והלא הדלקה במקומה בעינן כדאמרינן גבי נר חנוכה שהואיל והדלקה עושה מצוה צריך שידליקנו במקום הכשרו דוקא. ועוד הקשה, לפי הנראה לכאורה ברמב"ם שבנרות המנורה הנחה עושה מצוה, שלכך לא אכת לן שתהא ההדלקה בחוץ אם יניחנה אחרי כן במקומה, א"כ מה טעם הדלקת המנורה דוחה שבת הלא כיון שאין המצוה בהדלקה א"כ תהוי ההדלקה כעבודה שאין קבוע לה זמן ולא תדחה שבת. [בדרושי החתם-סופר לחנוכה, הביא שהקדמונים העירו על הנוסח שאנו אומרים 'ופנו את היכלך וכו' והדליקו נרות בחצרות קדשך' וכי הדלקת הנרות בחצר והלא בתוך ההיכל מקומה. ויישב על פי דברי הרמב"ם שהדלקת המנורה כשרה בחוץ. ולהלן יתבאר עוד].

והנה בעיקר חידוש הרמב"ם שהדלקת המנורה כשרה בזר, כתב הכסף-משנה שמקור הדברים הוא בגמרא ביומא (כד:): דמקשה הדליק זר את המנורה ליחייב, ומשני הדלקה לאו עבודה היא. אכן הראב"ד

מערתה נראה שהואיל והמנורה כשרה גם בשאר מיני מתכות, וכשעושה משאר המינים אין צריך כפתורים ופרחים ולא לעשותה מקשה (כדדרשינן בגמרא שם), א"כ מסתבר שגם כשעושה של זהב ולא עשה בה כפתורים ופרחים, קיים מיהא מצות הדלקתה, דלמה יגרע הזהב משאר מינים הכשרים להדלקה אף בלא גביעים וכפתורים, וכמו שנקט בסברא בספר הר המוריה על הרמב"ם שם [דלא כלקוטי הלכות], ומה דאמרינן דגביעים מעכבים, זהו רק כלפי תבנית הבית וכליו, ולא לענין עיכוב בהכשר ההדלקה. ואם כן י"ל שזהו עומק תירוץ התוס' דלכך לא קתני בהו עיכוב, מפני שאינם מעכבים את העבודה, והראיה מדכשר בשאר מיני מתכות בלא גביעים וכפתורים, והמשנה לא נקטה אלא דברים המעכבים בהכשר העבודה כגון שבעה קנים ושבעה נרות [וכדמוכרח כן מהא דהוצרכה הגמרא לגזרת הכתוב דהויה, ולא אתי לה מדינא ד'הכל בכתב'], אבל גביעים אינם מעכבים העבודה אף לא בשל זהב.

נמצא דגדר הדברים הוא כך, כשעושה מנורה משאר מיני מתכות, אמנם חיסר בצורת הבית שהרי מנורת זהב היא מצורת הבית, וכל שלא עשה ככתוב מחסר בצורתו [ואף לעכובא להגר"ח], אבל מצות הדלקה לעצמה שפיר מקיים אף בזה.

תדע שכן הוא, דהנה נפסק בשו"ע (יו"ד קמא) שאסור לעשות מנורה של חול כתבנית המנורה שבמקדש גם אם עושה בלא גביעים כפתורים ופרחים שהיו בה. וכתב רעק"א דנראה שזה דוקא כשעושה בשאר מיני מתכות אבל אם עושה מזהב, הלא כיון שהגביעים מעכבים בה ליכא איסור לעשותה בלא גביעים, שאין זה כתבניתה. אולם כבר הביא הפתחי-תשובה שם שבמהרי"ק שהוא שורש הדין, מבואר שגם בשל זהב אסור. וצ"ב בטעם הדבר, הלא טענת רעק"א נכוחה דליכא איסור עשייה אלא כשעושה כתבניתה הכשרה. אך להאמור אתי שפיר, שהרי אף בשל זהב כשרה להדלקה אף בלא גביעים ופרחים, רק שחיסר בצורת הבנין, הלכך אסור לעשות כן בחול [וכדאסרינן לעשות בשל שאר מיני מתכות מהאי טעמא דכשרות להדלקה]

מעכבים, היינו משום דס"ל כמאן דאמר מקריבים אעפ"י שאין בית. הרי מבואר מדבריו שאפילו לחכמים, כאשר אין מנורה או שלחן - הרי זה כ'אין בית', כי כן תבניתו וצביונו, עם הכלים המונחים בו.

ויש לראות ענין זה בפרטי ההלכות שבכל כלי וכלי (והארכנו בזה בשיעור פרשת תרומה תשס"ז ועוד א'). ועתה יבואו דברינו על המנורה בפרטות; הגר"ח הוכיח יסודו מדאמרינן (במנחות צט) ששלמה המלך עשה עשר מנורות בבית, ואיכא למ"ד שלא הדליקו אלא במנורה שעשה משה [וכיו"ב בשלחנות]. ואין מובן אם כן למה היו משמשות השאר - ומוכח שאף בלא עבודת הכלים, עצם העמדתם במקדש יש בה קיום דין בצורת הבית.

ובזה יבואר עוד, דהנה תנן במנחות (כת. שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה, שבעה נרותיה מעכבין זא"ז. ותמהו התוס' אמאי לא חשיב במשנה גביעים פרחים וכפתורים המעכבים זא"ז כדאמרינן בגמרא. וכתבו: ושמה משום דליתנהו בשאר מיני מתכות שהרי אין עושים אותם אלא במנורה של זהב, לכך לא שנאם. ותירוצם טעון המתקה, סוף סוף כאשר הם נעשים - במנורה של זהב - מעכבים זה את זה, ומה טעם לא תני להו.

ויובן בהקדם דברי הגרי"ז (שם) שהקשה מדוע הוצרכו בגמרא לדרוש עיכוב בשבעת הקנים מדכתיב בהו לשון 'הויה', והלא בלאו הכי כל צורת הבית וכליו נמסרה לנביא כדכתיב 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל' ואם כן אי אפשר לעשות המנורה בשינוי ממה שהראה משה רבינו. [יסוד הקושיא על פי דברי הגר"ח (בית הבחירה א) ד'הכל בכתב' מעכב]. ופירש שאמנם ידענו עיכוב בקיום 'עשו לי מקדש' שהרי צורת הבית אינה שלמה אלא במתכונת הבית והכלים שנמסרה, אבל הכשר העבודה הפרטית מיהא יתכן אף כשאין צורת הבית בשלמותה [עכ"פ לחכמים דר"מ^ב] - לכך אצטריך 'היו' ללמד ששבעת הקנים מעכבים אף בהכשר מצות ההדלקה.

א. ע"ע בשיעור מה.

ב. וא"ת להמאירי שפירש דברי חכמים דמקריבין אע"פ שאין בית, הלא נראה דאין מדליקין אלא בבית וא"כ כשחיסר מתבנית הבנין וכליו אמאי מדליק. וי"ל שנקט המאירי ד'הכל בכתב' אינו מעכב בדיעבד, או עכ"פ תבנית הכלים אינה מעכבת את כללות צורת הבית בדיעבד. ועו"ל דמדגלי קרא דשאר מיני מתכות כשרים למנורה, הרי ממילא השמיענו שאין פרט זה מעכב בצורת הבנין, שהרי אין הדלקה בלא בית. והשתא י"ל דאף לר"מ אפשר להקריב קרבנות כשאין המנורה כתבניתה. והעיר הרב גרנות לדברי האו"ז (ה'ל' חנוכה) שבמשך שמונת הימים שנעשה להם נס היו עסוקים בבניית המזבח שנסתר - הרי שהדליקו המנורה אף בלא מזבח.

מקום להיות נוכח השלחן, היינו לכללות הבנין. וברור שכוונתו לשני הדינים הנ"ל: מצות עבודת ההדלקה כשלעצמה ומצות הבית, ונקט דבר מחודש שמצות ההדלקה כשרה בכל מקום ואילו סיום המקום לא נאמר אלא כלפי צורת הבית.

ועל פי דרכו יתורץ הכל, דלעולם הדלקה עושה מצוה, שלכך מדליקים מנר לנר כמבואר בסוגיא, ומטעם זה היא דוחה שבת, ואעפ"כ כשר להדליק בחוץ מפני שאין מקום מסוים למצות הדלקה. ורק לצורת הבית קבע לה הכתוב מקום, אך לזה סגי בהנחתה כשהיא דולקת ואין צריך הדלקה.

ונקט הרמב"ם שזר כשר למצות הדלקה, ומה שהצריך הכתוב כהן היינו רק בהדלקה נוכח השלחן הנעשית לצורת הבית, ואמנם לאחר שהזר מדליק בחוץ, נצרך הכהן להכניסה פנימה להעמידה על מקומה המסויים שאמרה תורה [והלא הזר אסור להיכנס פנימה ובע"כ צריך כהן ככתוב. ומהלך זה תואם עם דברי הגר"ח על הרמב"ם שם בתחילת דבריו, שכתב דהא דבעינן כהן היינו כשההדלקה בפנים אבל בחוץ כשרה בזר. ולהאמור הרי יוצא כן גם לפי דרכנו בתוספת הטעמה, שאמנם מצות הדלקה בתורת עבודה כשרה בזר, אבל למצות העלאת הנרות כחלק מצורת הבית, המתקיימת רק בפנים, לה בעינן כהונה וכדלהלן].

ויסוד לכך שלקיום דין צורת הבית בעינן כהונה הגם שההדלקה עצמה כשרה בזר, נראה עפ"י רש"י (ריש בהעלתך) שהביא מהמדרש למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. והרמב"ן תמה הלא כל הקרבנות מקריבים אהרן ובניו ומה יש במנורה יותר משאר הקרבנות שבה ניחמו. ויש לפרש לפי האמור שרצה אהרן להשתתף בחנוכת המשכן דוקא, והרי כאמור יש במנורה קיום דין של השלמת צורת הבית, נמצא שיש בה מעין חינוך תמידי בכל יום, מה שאין כן בעבודת שאר הקרבנות, ו'חינוך' זה מסור לאהרן ולבניו דוקא. הרי הראינו לדעת שאף כי 'העבודה' שבהדלקה תיתכן להיות בזר, אבל 'מצות הבית' שבה נתונה רק לאהרן ובניו.

ועפ"י יבואר היטב מדוע נכתבה פרשת המנורה פעם שלישית בתורה בריש בהעלתך, עם פרטים

ולא דמי לעשה שש קנים או שמונה דשרי – דהתם אינה כשרה להדלקה כלל.^ג

והיסוד השני, המבוסס על גבי דברי הגר"ח הנ"ל, שלא רק הכלים כשלעצמם מהוים חלק מצורת הבית, אלא אף הנרות הדולקים מהוים חלק מצורת הבנין [וכן הלחם שעל השלחן. ואכ"מ]. והרי ממקום שהוכיח הגר"ח מוכח כן, דהאיכא למ"ד במנחות (צט) שהיו מדליקים בשאר המנורות שעשה שלמה. ואמנם רש"י שם פירש שהיו מדליקים רק באחת מהן, אבל בילקוט שמעוני (מלכים קפה, מובא בחק נתן בשם מדרש תדשא, ובמש"ח תצוה – ושם פירש כן בדעת ר"א בן שמוע במנחות שם. וע' קר"א) איתא שהיו מדליקים בכל העשר שעשה שלמה. והלא ודאי למצות הדלקה סגי במנורה אחת, ומה ענין הדלקת השאר – ומוכח שמלבד המצוה המסויימת הנעשית בכלי, יש במנורות הדולקות קיום דין בצורת הבית, אשר על כן מדליק את כולן. והדברים מבוארים בפירוש בעלי התוס' על התורה (תרומה) שעמדו על מה שמנה הכתוב 'שמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים' עם כל נדבות המשכן, והלא בעשיית המשכן עסקינן ולא בהקרבת הקרבנות [שהרי לא הזכיר הכתוב נדבת חטים למנחות ובהמות להקרבנה], ומה ענין שמן למאור ובשמים כאן. ופירשו כי כן דרך המלכים להיות הקטורת מקוטרת בבתיהם בכל עת והנרות דולקות תמיד אף בטרם באים אל הבית. הרי שהדלקת הנר יש בה קיום דין של עשיית המקדש, ובכלל נדבת חומרי המשכן עצמו היא.

וכן מבואר בפשוטם של המקראות, שהרי בכל חמשת הפרשיות העוסקות במשכן וכליו, מוזכרות עריכת הלחם והעלאת הנרות עם עשיית הכלים עצמם ועם הבאתם והעמדתם – והיינו משום שהעלאת הנרות מהוה חלק מצביון המשכן גופו, לא רק בתורת עבודה בתוכו.

ג) עתה ניהדר לדידן. הנה החת"ס (בדרושי חנוכה) הביא את קושית המנ"ח הנ"ל על הרמב"ם בשם מהר"ח אבועלפיא בספרו עץ חיים: הלא הדלקה במקומה בעינן וכיצד תוכשר הדלקה בחוץ. ותירץ הח"ס בקוצר אמרים שמצות הדלקה כשרה בכל מקום [אולי הכוונה בעזרה דוקא ולא מחוצה לה. ויעויין אור שמח בהל' ביאת המקדש שם שפירש שהזר מדליק המנורה בעזרת ישראל. והיינו 'בחצרות קדשך'], ומה דקבע לה הכתוב

ג. וערמב"ן ריש בהעלתך (ח,ד) דמבואר שרק מקשה מעכב אבל כפתוריה ופרחיה אינם מעכבים [ומש"כ שם גם 'קנים' והלא שנינו שמעכבים - י"ל שהכוונה לצורת הקנים, שלשה מכאן ושלשה מכאן] שהם ליפוי בעלמא. [ונראה שבדוקא נקטו בגמרא 'תשעה גביעים מעכבים זא"ז, כפתורים מעכבים זא"ז וכו' – ולא אמרו שמעכבים את המנורה]. ויש לפרש כהגרי"ו שמ"מ מעכבים בצורת הבנין, אך י"ל שכך נמסר מעיקרא שיש דברים שאינם אלא לכתחילה הלכך אין בזה חסרון משום 'הכל בכתב'.

זהב הרי אין מתקיימת שלמות צורת הבנין כנ"ל, ואם כן הדלקתה אינה אלא משום מצות הדלקה גרידא, וכלפי מצוה זו אין לה מקום מסויים.

(ד) אכן דרך זו בישוב הקושיות הולמת רק לאור חידושו הגדול של החת"ס שמצות הדלקה כשרה בכל מקום. ואולם שאר כל האחרונים נקטו כפשטא דמלתא שקיום המצוה בהיכל דוקא, וא"כ מוטל עלינו לחקור אחר תירוץ אחר.

ופתח דבר ביסוד הגר"ח (ביאת המקדש ט) בשיטת הרמב"ם שלפיכך מועילה הדלקה בחוץ, כי גדר המצוה להרמב"ם הוא שהנרות יהיו דלוקים, לא מעשה ההדלקה -

דהנה פליגי רבואתא במצות המנורה; דעת רוב הראשונים ששתי מצוות חלוקות הן, הטבת הנרות והדלקתם. ההטבה נעשית בבוקר וההדלקה רק בערב [אלא שנחלקו אודות נר מערב, שיש הסוברים שאם מצאו כבוי - מצוה להדליקו בבוקר משום שנאמר בו 'תמיד'. ויש חולקים. ע' באורך בכללות הענין בשו"ת הרשב"א שט עט; ובמפרשי המשנה בתמיד (ג, ט; ו, א) ובספר הר המוריה על הרמב"ם שם ובחזו"א מנחות ל [ל]. ואולם שיטת הרמב"ם (תמידין ומוספין ג, יב) שמדליק גם בבוקר וגם בערב. [בספר בנין שלמה (נג) כתב שמכאן יצא המנהג להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת גם בבוקר - מפני שהדלקת הנרות במקדש-מעט היא זכר למנורת המקדש, והרי להרמב"ם מצוה להדליקה בבוקר ובערב].

והראשונים הוכיחו שיטתם מכך שאין מוזכרת העלאת הנרות אלא בערב ואילו בבוקר כתיב רק 'בהטיבו את הנרות'. אך הרמב"ם תירץ בלשונו (תמידין ג, יב) 'והדלקת הנרות היא הטבתם', נמצא אם כן שבהדלקה מתקיימת מצות ההטבה. אלא שאין ברורה כוונתו בזה - כפי שתמה הגר"ח - והלא ביומא (כד) מבואר דהטבה עבודה היא והדלקה לאו עבודה, וגם הרמב"ם עצמו פסק (ביא"מ ט, ה) דהטבת הנרות פסולה בזר ואילו הדלקה כשרה, ומאי האי שכתב דההדלקה היא ההטבה - ומזה הוציא הגר"ח דעל כרחך לפרש כוונת הרמב"ם שהיות הנרות דלוקים היא הטבתם, כלומר גדר מצות ההטבה היא עריכת הנרות שיהיו דלוקים, ומצות ההטבה מתקיימת בתוצאה דהנרות דלוקים ולא במעשה הדלקתם. אשר על כן פסק הרמב"ם דלא אכפת לן אם ידליק זר, דסו"ס התוצאה אחת היא. נמצא לפי זה שהטבת הנרות דהיינו הדישון (- הוצאת שיירי השמן והפתילות וניקוי הנרות) והוספת השמן - מצוה היא ומש"ה חשיבא נמי עבודה. ואילו מעשה ההדלקה אינה מצוה וממילא גם לא חשיבא עבודה [ובסמוך יתבאר].

מסוימים: 'אל מול פני המנורה', 'מקשה', 'זהב', 'עד ירכה עד פרחיה' - והלא מצות המנורה והדלקתה מפורשת על כל דיניה בפרשיות תרומה תצוה ואמור. אך הנה הגר"י (בהעלתך) עמד על מה שהביא הרמב"ם הדין שששת הנרות פונים כלפי הנר האמצעי [וכמאן דאמר מנורה בין צפון לדרום עומדת. ע' מנחות צח] בהלכות בית הבחירה (פ"ג) כשמפרט מעשה המנורה, ולא הביאו בהלכות תמידין (פ"ג) כשמפרט מצות ההדלקה, והלא דין זה שייך למצות הדלקת הנרות ולא למעשה הכלים. ופירש על פי דקדוק לשון הרמב"ם שגם הנרות הקבועות במנורה פיהם פונה אל עבר האמצעי, ולא הפתילות לחודייהו. וכיון שכן הרי ביאר הרמב"ם בהלכות מעשה הכלים כיצד מעשה הנרות, כדי לקיים לאחר זמן, כשמדליק, את הכתוב 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות' וסוף מעשה במחשבה תחילה.

אמנם לפי האמור הרי מתבאר טפי, שמצוה זו שייכת בעצם לצורת הבית וכליו ולא למצות ההדלקה גרידא, שהרי כבר הביא רש"י מהמדרש (תנחומא בהעלתך) שלכך הנרות פונות אל הנר האמצעי, כדי להודיע שלא לאורה הוא צריך. כלומר שאופיו של נר זה הוא כהנר שבארמון המלכים שאינו עשוי לשימוש אלא דלוק לכבוד. הרי שדין זה שייך ביחוד לצורת הבית וצביונו, וכמו שכתבו בעלי התוס' הנ"ל. וא"כ מיושב היטב שהביא זאת הרמב"ם בהלכות בית הבחירה, שהרי שם הוא מקום הלכה זו של צורת הבית והכלים, והרי פניית הנרות אל עבר האמצעי היא מעצם תבנית הכלי, להיותה מנורה של כבוד ולא מנורה העשויה לאורה, וכך היא צורת בית מלך כאמור. [ומוטעם הדבר שבפרשת עשיית המנורה (תרומה) כתיב 'ועשית את נרתיה שבעה והעלה את נרתיה והאיר על עבר פניה' - שהוא דין האמור בעשיית המשכן כאמור].

ובזה מוטעמת היטב כפילות הפרשה דמנורה עם פרטיה המסוימים, כי פרשה זו הסמוכה לחנוכת המזבח עוסקת בפן של השלמת הבית וחינוכו שיש במנורה ובהדלקתה על ידי אהרן, ולא מיירי בפן העבודה. הלכך כלפי צורת הבית מדגיש הכתוב שהנרות צריכות להיות מאירות אל מול הנר האמצעי, לומר שהיא מנורה של כבוד, ומצד זה צריכה להיות מקשה זהב עם פרחיה [משא"כ כלפי קיום מצות ההדלקה כשלעצמה, סגי אף בלא זהב ומקשה ובלא גביעים כפתורים ופרחים כנ"ל].

גם יומתק עפ"יז באור החת"ס ללשון 'והדליקו נרות בחצרות קדשך' שהדליקו נרות בחוץ. ונהי שרצו לפרסם הנס, אבל סו"ס אין מובן מדוע לא עשו המצוה כמאמרה, להיות המנורה נוכח השלחן - אך הלא מבואר במנחות (כח:) שמלכי בית חשמונאי הדליקו במנורה של ברזל עד שהעשירו. וכיון שלא היתה בידם מנורה של

המצוה עצמו, אבל ההדלקה אינה ממעשה המצוה הלכך כשרה בזר. [ונקט האבאה"ז שחזר בו הגר"ח בזה ממה שתירץ בתחילה].

ובמנחת חינוך (צח) תמה על הרמב"ם מדברי התורת-כהנים (סו"פ אמור) לא יתקן בחוץ ויכניס בפנים – הרי שאין ההדלקה כשרה בחוץ. אך כבר תירצו האחרונים (אור שמח, אבן האזל, חזו"א וכלי חמדה) שהרמב"ם מפרשה על ההטבה, שהיא אינה כשרה אלא בפנים, אבל לא על ההדלקה. וכן מדויק ברמב"ם (ביא"מ טז, ז) 'לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן'.

ה) והנה אף כי שיטת הרמב"ם מוכחת ומבוארת כן, אמנם עיקרא דמלתא תמוה בסברא, היאך יתכן שההטבה המוקדמת – מצוה, ואילו מעשה ההדלקה – אינו מצוה. והרי אותה סברא שהמצוה מתקיימת בתוצאה ולא במעשה, כשם שהיא נכונה כלפי מעשה ההדלקה, על אחת כמה וכמה שהיא שייכת כלפי מעשה העריכה.

אך נראה שהדבר מתבאר מדברי הרמב"ם עצמו, דהנה דרשינן בספרי (בהעלתך) שאם מצא נר דלוק לא יכבנו. ובפירוש זית רענן (לגאון בעל מגן אברהם) מפרש כפשוטו, שאם הנר דלוק אפילו כמה ימים – אין מכבים. [ובזה תירץ קושית הראשונים המובאת בב"י, מדוע מדליקים בחנוכה שמונה והלא הנס ניכר רק שבעה ימים – ופירש שלא כבו הנרות כלל, אף לא ביום הראשון, ודלקו שמונה ימים רצופים].

ובאמבוהא דספרי (על הספרי-זוטא) הרעיש על כך, הלא נראה דודאי צריך לכבות ולהדליק בערב שאל"כ מבטל מצות הדלקה. וכמבואר כן ברש"י (שבת כב), וכן מפורש בחדושי הר"ן להדיא, שאם לא כיבה ביטל מצוה. וכן בתשובת הרשב"א הנ"ל כתב שהספרי שאסר לכבות מיירי בבוקר אבל בלילה חייב לכבות כדי לקיים מצות הדלקה. אכן באמבוהא דספרי הביא בסוף דבריו ממדרש תנחומא (ר"פ תצוה) שהעיד רבי חנינא סגן הכהנים על הנר שדלק שנה שלמה. הרי מבואר שאין לכבות וכפירוש הזית-רענן. ונשאר בצ"ע. **ואמנם** בלשון הרמב"ם נראה מבואר כפירוש הזית-רענן, שכן סתם וכתב (תמידין ומוספין ג, יב) 'ונר שמצאו שלא כבה מתקנו', וסתימת הדברים משמע שהדברים אמורים בין בבוקר בין בערב. יעו"ש. הרי שאין צריך לכבות ולהדליק אלא מתקנו ומוסיף שמן. **ואכן** כן נמצא מפורש בדברי הגר"ז בשיטת הרמב"ם. דהנה האריך (בהלכות תמידין) הגר"ז לייסד ששני דינים הם בדישון המנורה; קיום דין במנורה כהכנתה

ויש להוכיח כעיקר דברי הגר"ח, שהרי שיטת הרמב"ם שההטבה וההדלקה נמנות במצוה אחת כאמור, והנה בספר המצוות (עשה כה) וכן ברמזי המצוות שבפתיחת הלכות תמידין ומוספין, הגדיר הרמב"ם את מצות הטבת הנרות: 'להדליק הנרות תמיד / בכל יום' ולא הזכיר את מעשה ההטבה כהגדרה למצוה. ואילו בתוך ההלכות הוא מפרט את מעשה ההטבה וההדלקה. ומה פשר שינוי זה – אך כבר ראינו בכ"מ¹ שבהגדרות המצוה שבספר המצוות וברמזים מגדיר הרמב"ם את מהות המצוה בעיקרה ובמה היא מתקיימת, ואילו בגוף ההלכות הרמב"ם מגדיר את מעשה המצוה [שמעשה המצוה לחוד וקיומה לחוד, כמבואר בכ"מ]. והכא נמי, קיום מצות ההטבה הוא בתוצאה של נרות דלוקים [כדברי הרמב"ם הדלקת הנרות היא הטבתם וכנ"ל], וזהו שכתב הרמב"ם בספר המצוות וברמזים שגדר המצוה הוא להדליק נרות תמיד – כלומר היות הנרות דלוקים. ואילו בגוף ההלכות מבאר הרמב"ם את מעשה ההטבה, שהוא כולל את הדישון והוספת השמן, ואם צריך [כשמצאן שכבון] – גם את פעולת ההדלקה.

וכן מוכח בספר החינוך (צח) שנקט את שיטת הרמב"ם במצות ההטבה, ופתח בגדר המצוה 'להיטיב נרות תמיד לפני הש"י שנאמר 'יערך אתו אהרן ובניו' כלומר יערוך הנר לפני הש"י, וזוהי מצות הטבת נרות הנזכרת בגמרא. משרשי המצוה שצונו הש"י להיות נר דולק בבית המקדש וכו'. ובסוף דבריו כתב: 'זהו דעת הרמב"ם ז"ל במצוה זו שהטבת הנרות היא הדלקתן כמו שפרשנו, אבל דעת מפרשים אחרים שההטבה היא הדשון והקנוח ותקון הפתילות וזו היא מצוה בפני עצמה וכו'. הרי פתח בהטבה והמשיך בהיות הנר דולק – מבואר שההטבה היא מעשה המצוה אבל קיום המצוה הוא בתוצאה שהנר דולק.

וע' באבן האזל (ביאת המקדש ט) שהוסיף מקור לשיטת הרמב"ם מכך שלא נאמר בתורה לשון ציווי אלא בהטבה, 'יערך', אבל הדלקת הנרות כתובה כסיפור דברים, 'ובהעלות אהרן' 'בהעלתך'. [ובעיקר הדיוק כבר עמד הריטב"א (ביומא כד:), והוא ז"ל פירש דאתא למימר שאין חיוב מיתה לזר המדליק], ולמד מזה הרמב"ם שמעשה המצוה הוא בהטבה, וקיום המצוה בתוצאה, אבל מעשה ההדלקה עצמו אינו ממהות המצוה.

ועוד ביאר באבן האזל (בהלכות תמידין) שכוונת הגר"ח ליישב ביסוד זה השגת הראב"ד על מה שהכשיר הרמב"ם הדלקה בזר והלא 'אהרן' כתיב – אך לשיטת הרמב"ם אין צריך כהן אלא להטבה, שהוא מעשה

ד. ראה שיעורים: ב, ד; ו, ב; יא, ג; כה, ד; סג, ג; עד, ד; צז, א; קיח, ג.

וכנ"ל. אלא שהוא נסתר מדברי הראשונים הנ"ל שנקטו שמכבה. אך להאמור תירוץ זה נכון בשיטת הרמב"ם].

וביון שכן הרי מתבאר שיטת הרמב"ם, דקיום המצוה הוא רק בתוצאה, בקיום נר תמיד, אלא שהמעשה ההכרחי לקיים הנר הוא 'מעשה המצוה'. הלכך ההטבה - כלומר הכנת השמן והפתילות - הואיל והיא הכרחית לקיום המצוה, היא המצוה המעשית המסורה לאהרן ולבניו, ואילו פעולת ההדלקה אינה הכרחית אלא בפעם הראשונה אבל מכאן ואילך הלא בעצם די בהוספת שמן שלא יכבה - לפיכך אינה נידונית כמעשה המצוה. [וע' בחזו"א (מנחות ל, ח) שתירץ שיטת הרמב"ם שהדלקה כשרה בזר והלא 'אהרן' כתיב - שרק בהדלקה ראשונה הצריכה תורה את הכהן, אבל מכאן ואילך נידון הכל כהמשך אותה הדלקה. אמנם גם אם לא נימא כן י"ל דההדלקה חלוקה בעצם מההטבה בכך שאינה פעולה הנדרשת לעולם לקיום הנר].

ומבוארים הדברים בספר החינוך (צח) שפירש שורש המצוה להיות נר דולק בבית הקדוש להגדלת הבית לכבוד ולתפארת, כי כן דרך בני איש להתכבד בבתיהם בנרות דולקין. ודבריו לקוחים מדברי הרמב"ם בספר המורה (ח"ג מה). הרי שלהרמב"ם קיומה של המצוה ועניינה הוא רק בצורת הבית ולא משום לתא דעבודה, והיא הנותנת שאין המצוה במעשה ההדלקה אלא בתוצאה. אלא שמ"מ הפעולות ההכרחיות לקיום המצוה הם מעשה המצוה שציוותה תורה על האדם, והיינו הטבת הנרות, אבל מעשה ההדלקה שאינו הכרחי [רק לראשונה] אינו מעשה מצוה וכשר בזר [ובחזו"א נסתפק שלהרמב"ם אין צריך כלל מעשה גברא בהדלקה ויהני אפילו הדליקו קוף].

ו) והנה הב"י הביא לתרץ על קושייתו אודות הנס ביום הראשון, שחילקו השמן הנמצא לשמונה (וכבר הובא כן במאירי שבת ועוד). ותמה הגאון מליסא (בסוף ספר מקור חיים, בהערות לסי' תרע) הלא אמרו תן לה מידתה שתדלק מערב עד בוקר, ולא סגי בפחות מכן. ותירץ דשפיר דמי ליתן במנורה מעט שמן וכשרואה שהשמן

להדלקה, וקיום דין בדשן עצמו שחל עליו מצות דישון בחפצא, להוציאו ולהניחו אצל המזבח. ויישב בזה דברי רש"י במנחות (פח:) בהא דאמרין נר שכבה - נידשן השמן נידשנה הפתילה. כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה, ופרש"י שכבה בחצי הלילה. וכן פירש השואל בתשובת הרשב"א שם. ותמה הרשב"א הלא בלילה אין מצות הטבה אלא מדליקו כמות שהוא בלא הטבה [המנ"ח (צח) כתב שלדעת הרשב"א אם כבו בלילה אין צריך להדליק. ובחזו"א (ל, ז) תמה הלא ודאי מצוותן מערב עד בוקר ולא אמר הרשב"א אלא שא"צ דישון]. ואמר הגרי"ז שאמנם קיום דין דישון מצד המנורה ליכא בלילה, אבל סו"ס נעשו השמן והפתילה 'דשן' ומצוותו בהוצאה מצד עצמו. ובתוך דבריו הביא דברי הספרי הנ"ל שאם מצאם דלוקים לא יכבה, וכתב שאמנם הרשב"א פירש על הבוקר אבל ברמב"ם אי אפשר לפרש כן, שהרי בוקר וערב שוים הם לשיטתו, שבשניהם קיימת מצות הדלקה - אלא צריך לומר בדעתו שאין מכבים כלל, לא בבוקר ולא בערב. וביאר סברת הרמב"ם שכל שלא כבה לא נעשה דשן ואינו טעון דישון. והוסיף שאף על פי שמבטל את ההדלקה - אך לשיטת הרמב"ם המצוה היא שיהא דלוק ואין מצוה במעשה ההדלקה, וצ"י לדברי אביו הגר"ח. אמנם מעשה הטבה מיהא צריך, ומקיימה בכך שנותן שמן אי נמי במה שמוחט ראש הפתילה השרוף. והביא שכן איתא בפירוש המשנה להרמב"ם במעילה (ג), שהחלק השרוף נעשה דשן [אכן בתרגום החדש ליתא לשון זו]. הרי להדיא ככל הנ"ל דלשיטת הרמב"ם סגי בכך שדלוקין מאתמול ואין צריך לכבות ולהדליק, וכך מתפרשים דברי הספרי כפשטותם, וכמוכח ממדרש תנחומא הנ"ל. וכאמור כן מבואר גם מלשון הרמב"ם גופא. ה

[בשפת אמת (מנחות פח) הביא תירוץ הב"י על הקושיא הנ"ל מדוע מדליקים שמונה ימים - שבסוף הלילה מצאו נרות מלאים שמן. ותמה על כך דעכ"פ בין הערבים שלמחר יתחייב לכבודות וא"כ נידשן השמן ואינו ראוי שוב להדלקה¹. וכתב שלפי פירוש הזית-רענן ניחא די"ל שלא כבה הנר ובכה"ג אינו מחויב לכבותו

ה. והא דשינה הכתוב בין בוקר לערב, 'בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים וגו' - צ"ל שדיבר הכתוב בהווה, ובבוקר רוב פעמים מוצאם דלוקים ורק מטיב הדלקתם ואילו בערב י"ל שהם בדר"כ כבויים [כיון שלא נאמר להוסיף בבוקר שיעור שמן שתדלק עד הערב אם מצאם דלוקים] וצריך להדליק ולעלות הלהב, ולעולם דא ודא אחת היא, שבשניהם צריך להדליק אם כבו ובשניהם אין צריך לכבות ולהדליק אם הם דלוקים.

ו. לפי מה שמשמע בחדושים המיוחסים ע"ש הרשב"א למנחות (פח), דוקא אם נתלכלך השמן מאפר נעשה 'דשן' ומחליפים אותו [וכן יש לדייק מרש"י כת"י שם. וע' בפיה"מ לרמב"ם מעילה ג, ד ותמיד ד, א שהזכיר רק 'אפר'] - מיושבת קושיית השפ"א, שלא נידשן השמן כשהוא נקי. ואולם בלקוטי הלכות פ"ג דתמיד כתב שאף שפירוש זה יפה, סוגיית הגמרא במנחות לא אתיא שפיר כל כך.

אם הנרות דלוקים מקודם, ואם כן בודאי אין צריך שיהא שיעור בשעת ההדלקה, שהרי אין משמעות למעשה ההדלקה מצד עיקר המצוה.^ח

ועיין בספר שיח יצחק (ביומא כד על התו"י) שביאר שיטת הרמב"ם שמועילה הדלקה בחוץ דלא כנר חנוכה דהדלקה במקומה בעינן, עפ"י חילוק זה, שבנר חנוכה כבתה אין זקוק לה משא"כ במנורה. והדברים מתבארים כנ"ל, דבמנורה אין הקובע מעשה ההדלקה אלא התוצאה הלכך גם אם בשעת המעשה היתה בחוץ קיים המצוה כשמכניס אחר כך.

ואם כן הרי נותרו כל הקושיות. דהמנ"ח תפס בדעת הרמב"ם שאם מועילה הדלקה בחוץ הרי שהנחה עושה מצוה [ומשום כך הוקשה לו מהא דמדליקין מנר לנר ומדחיית שבת] - ולא היא, דלעולם הדלקה עושה מצוה אלא שמצות ההדלקה במנורה לשיטת הרמב"ם היא בתוצאה ולא במעשה. ואילו הצד בגמרא שהנחה עושה מצוה אינו ענין כלל למנורה, שהרי לפי הך צד יש מצוה במעשה ההנחה דוקא, כמבואר בסוגיא בשבת (כג.) בעששית שהיתה דולקת כל היום, דאם הנחה עושה מצוה צריך לכבותה ולהגביהה ולהניחה ולהדליקה - הרי שההנחה עצמה היא מהמצוה. ולגירסת הרמב"ן וסיעתו לא סגי בהכי אלא צריך להדליקה כשהיא בידו ולהניחה כשהיא דלוקה. וכן אם הניחה חש"ו לא יצא (עתוס') - הרי דההנחה גופא היא מעשה המצוה. ואילו במנורה ודאי ליכא להאי דינא כלל להגביהה ולהניחה לשם מצוה. אלא ודאי גם במנורה הדלקה עושה מצוה כמו בנר חנוכה, רק שבנ"ח עיקר המצוה במעשה ואילו במנורה בתוצאה - בהיות הנרות דלוקים בבית.

וכהבנת המנ"ח תפס בשפת אמת (שבת כב:), ותמה דמשמע בסוגיא דבמנורה הדלקה עושה מצוה והרי מבואר במנחות (פח:): שבמנורה כבתה זקוק לה וא"כ פשיטא דהנחה עושה מצוה. אך באמת אין הדברים שייכים, דאף אם הדלקה עושה מצוה כבתה זקוק לה משום שהמצוה היא בתוצאה, ולעולם אין צד לומר

עומד לכלות, מוסיף ונותן שמן בנר, ומתקיים בזה 'מערב עד בקר'. והוכיח כן בראיה ברורה מדאיכא מאן דאמר במנחות (פט.) ששיערו חכמים חצי לוג מאורתא ועד צפרא ממטה למעלה, שנתנו מעט שמן ועמדו וראו שאין סיפק והוסיפו שוב ושוב עד חצי לוג. הרי שכשר ליתן מעט שמן בנר ולהוסיף אחר כך. ובחזו"א (מנחות לז, ד) הניח בפשיטות שאין כשר לעשות כן, ודחק בפירוש הגמרא שעשו פתילות דקות ואחרי כן העבו והוסיפו שמן, עד שמצאו חצי לוג שמן בלילי טבת בפתילה בינונית. ואולם פשטא דגמרא לא משמע הכי וכדפרש"י.

ופירש המקו"ח מאי שנא מנר חנוכה שפסק הרא"ש (פ"ב דשבת) וטשו"ע (תרעה, ב) דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך ליתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה, אבל אם הדליק ואחר כך הוסיף שמן לא יצא ידי חובתו, והרי אף במנורה הדלקה עושה מצוה כדמוכח בשבת כב (היא ההוכחה הנזכרת בראש דברינו) - דשאני נר חנוכה דקיי"ל כבתה אין זקוק לה, משא"כ במנורה אם כבתה זקוק לה. ודין זה דבמנורה כבתה זקוק לה, מבואר בסוגיא דמנחות (פח:): נר שכבה נידשן השמן וכו' כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה. ופרש"י דמיירי שכבה בלילה. ואף להרשב"א שפירש דמיירי ביום אבל בלילה אינו מיטיב, הלא כתב להדיא שבלילה מדליק בלא הטבה.

ובאור החילוק, דבנר חנוכה המצוה נשלמת במעשה ההדלקה ולכך לא איכפת לן אם כבתה, וכיון שכן הרי צריך שיהא כל השיעור בשעת ההדלקה. משא"כ במנורת המקדש המצוה לא הושלמה במעשה הראשון הלכך אפשר להוסיף שמן אחר כך.^ז

אמנם בדעת הרמב"ם מתבארים הדברים כפשוטם ממש, שבנר חנוכה עיקר המצוה הוא במעשה ההדלקה [אם כי המכוון בה שיהיו הנרות דלוקים, ותוצאה זו היא מעיקרי המצוה כמבואר בשיעור הקודם - מ"מ מעשה המצוה הוא פעולת ההדלקה ותו לא], ולכן אין מועילה הוספת שמן אחר כך. לא כן במנורה המצוה היא אך בתוצאה שיהיו הנרות דלוקים ולא במעשה ההדלקה [ומעשה המצוה הוא ההטבה ההכרחית לתוצאה כאמור, לא ההדלקה], והרי נתבאר שלהרמב"ם אין צריך להדליק

ז. יש לחקור לפי"ז בהדליק בערב שבת מוקדם, לדעת הט"ז שאם כבתה באותה שעה זקוק לה, דעדיין לא הושלמה המצוה, לכאורה יהני אם יתן מעט שמן ואחר כך יוסיף. אך אם כן יש לשאול דאף בשאר הלילות יהני אם עשה כן ונימא דבאופן זה יהא זקוק לה אם כבתה, דלמה יגרע מהדליק בפלג המנחה. וזה ודאי לא שמענו - אלא צ"ל שכך תקנו בצורת התקנה ליתן שמן מעיקרא, ומסתבר דלא חילקו חכמים בזה בין הדלקה דחול להדלקה בערש"י, כי רק הקלו להקדים ההדלקה אבל דיני ההדלקה עצמה נשארים.

ח. נראה לבאר שאמנם יש מצוה בין הערבים ליתן בה שמן כשיעור מערב עד בוקר כדאמרינן תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר, [וכשמצאן דלוקים בערב - צריך להוסיף בה שמן כדי שתדלק עד הבוקר]. אלא שמצות ההדלקה מתקיימת גם אם לא נתן מדתה [ובזה שאני מנר חנוכה], ולכך כשיעורו חכמים שיערו מלמטה למעלה מפני שהתורה חסה על ממונן של ישראל כדאמרינן בגמרא, וזו סברא בדין תורה, שודאי כך רצון התורה לשער, ורק כשיעמדו על השיעור יתנו בה כל מידתה בין הערבים.

דבמנורה הנחה עושה מצוה, כי אז היו צריכים לכבותה ולהגביה ולהניחה ולהדליקה.

ולשון השו"ע (תרעג,ב) 'הדלקה עושה מצוה לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה' (ומקור הדברים מתשובת הרשב"א המובאת בר"ן) - לשון מושאלת היא, אבל אין הכוונה לבעיית הגמרא אי הדלקה עושה מצוה או הנחה, אלא כלומר כיון דהמצוה נגמרת במעשה ההדלקה לפיכך אם כבתה אין זקוק לה. וכך מתפרשת לשון השו"ע (תרעה,ב): 'דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר כדי שיעור' - כלומר הואיל והמצוה נשלמת במעשה לכך צריך שיעור שמן באותה שעה.

וממילא הכל מיושב; מה שתמה המנ"ח מהא דמדליקין מנר לנר - הרי ודאי המצוה מתקיימת בשעת ההדלקה, בתוצאה המיידית שהנר דלוק, וא"כ שפיר דמי

להדליק מנר לנר. משא"כ למאן דאמר [בנר חנוכה] הנחה עושה מצוה שבשעת ההדלקה עדיין לא נעשית מצוה אלא בהנחה - אין מדליקין. וכן הקושיא אמאי דוחה שבת והלא אין ההדלקה חובה הקבוע לה זמן - כבר הביא הגר"ח דאדרבה משם ראייה, דהנה מבואר ברמב"ם שהדלקת הנרות דוחה שבת דכתיב להעלות נר תמיד - ומדוע צריך קרא והלא כל דבר הקבוע לו זמן דוחה את השבת, ופירש הגר"ח לפי שלהרמב"ם אין המצוה בהדלקה אלא בכך שהנרות דלוקים, וכפי שנתבאר שאין במנורה לתא דעבודה אלא צורת הבית, על כן צריך קרא ללמד שגם זה דוחה שבת.^ט

ומה שכתוב 'אהרן' היינו בהטבה דוקא שהיא מעשה המצוה המוכרח לקיום הנרות הדולקים, והיא מחויבת בכל יום, משא"כ פעולת ההדלקה אינה מעשה מצוה מפני שאינה הכרחית בכל יום, כי יסוד המצוה הוא היות הנר דולק בבית.

ט. לא הבנתי הלא מצות ההטבה קבוע לה זמן, ומבואר ברמב"ם (תו"מ ג,י) שמצות ההטבה היא בבוקר ובין הערבים, והרי מצות ההטבה כוללת גם הוספת שמן שיש בה חילול שבת וא"כ הלא ודאי ההטבה דוחה שבת כשאר עבודה שקבוע לה זמן. וכי תימא נהי דההטבה המוכרחת להעשות תדחה שבת אבל ההדלקה לא, אך הלא כל שהכין הנר ולא הדליקו לא קיים בו מצות ההטבה, כמבואר ברמב"ם שלכך הוא מדליק גם בבוקר. וא"כ על כרחך דההדלקה תדחה שבת משום לתא דהטבה. ושמא כוונת הגר"ח שאמנם ההטבה תדחה שבת אבל מעשה ההדלקה יכול להעשות על ידי מי שאינו בר חיובא כגון קטן או בגרמא וכד'. ולולא דברי הגר"ח היה אפשר לומר דלכך צריך קרא לדחות שבת [ואף על ההטבה], הואיל ואינה עבודת קרבן, הגם שקבוע לה זמן. ועוד י"ל דצריך קרא להיכא דלא הדליק מבעו"י או שהדליק וכבו, דמ"מ מדליק הגם שאין זה זמן ההטבה, דבין הערבים כתיב. וע"ע מקד"ד כא.